

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Академічне співтовариство Михайла Балудянського (Словакія)
Вища Лінгвістична Школа (Польща)
Грузинський авіаційний університет (Грузія)**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

**Матеріали III Міжнародної
Науково-практичної конференції**

19 березня 2015 р.

Київ 2015

Актуальні проблеми вищої професійної освіти України: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції 19 березня 2015 р./ За заг. ред. Е.В.Лузік, О.М. Акмалдінової. – К.: НАУ, 2015. – 144 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Гуманітарного інституту НАУ. Протокол № 2 від 11 березня 2015 року.

Автори несуть повну відповідальність за опубліковані матеріали.

Містить матеріали щорічної науково-практичної конференції з актуальних проблем вищої освіти у вищих навчальних закладах галузевого спрямування. У збірник увійшли матеріали доповідей за науково-практичними напрямками «Компетентнісний підхід до організації навчального процесу у профільних вищих навчальних закладах» та «Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування».

Організаційний комітет

Голова оргкомітету від секції «Компетентнісний підхід до організації навчального процесу у профільних вищих навчальних закладах» – Лузік Ельвіра Василівна, доктор педагогічних наук, професор;

Голова оргкомітету від секції «Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування» - Акмалдінова Олександра Миколаївна, кандидат філологічних наук, професор;

Заступник голови оргкомітету від секції «Компетентнісний підхід до організації навчального процесу у профільних вищих навчальних закладах» – Булгакова Наталія Борисівна, доктор педагогічних наук, професор;

Заступник голови оргкомітету від секції «Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування» – Абсаямова Яна Вадимівна, кандидат педагогічних наук, доцент.

Редакційна колегія:

Булгакова Наталія Борисівна, професор кафедри педагогіки та психології професійної освіти, доктор педагогічних наук, професор;

Абсаямова Яна Вадимівна, доцент кафедри іноземних мов за фахом, кандидат педагогічних наук, доцент;

Семенов Наталія Георгіївна, старший викладач кафедри іноземних мов за фахом;

Литвинчук Наталя Борисівна, завідувач лабораторії кафедри педагогіки та психології професійної освіти.

© Національний авіаційний університет, 2015

СЕКЦІЯ 1. КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ПРОФІЛЬНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

А. Алпатова	<i>Формування психологічної готовності майбутніх практичних психологів до професійної діяльності .....</i>	9
Н. Арістова	<i>Методологічні підходи щодо формування професійної суб'єктності філологів у процесі фахової підготовки.....</i>	10
О. Бантишева	<i>Огляд методики діагностики особливостей емоційного інтелекту осіб юнацького віку схильних до віктимної поведінки.</i>	11
Л. Барановська	<i>Методологічні засади навчання дорослих у вітчизняній системі післядипломної освіти.....</i>	11
В. Баранюк	<i>До питання діагностики сформованості професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи.....</i>	13
О. Білінов	<i>Поняття метафоричних асоціативних карт та їх використання в психологічній реабілітації.....</i>	14
О. Бойко	<i>Розвиток дослідницьких компетентностей соціальних працівників на третьому рівні освіти в Україні.....</i>	14
Л. Бондар	<i>До проблеми формування високого рівня рефлексивності у навчальній діяльності студентів.....</i>	15
Н. Бондаренко	<i>Формування компетентності у майбутніх соціальних працівників по діяльності із групами самодопомоги .....</i>	16
Т. Бондаренко	<i>Технології проведення моніторингових досліджень на базі хмарних сервісів .....</i>	17
О. Агсєва	<i>.....</i>	17
О. Бєстань	<i>.....</i>	17
Т. Браніцька	<i>Конфліктологічна грамотність як складова конфліктологічної культури майбутнього фахівця соціономічної сфери.....</i>	18
Я. Бугерко	<i>Духовні складові професійного становлення студентів вузу.....</i>	19
Т. Валасек	<i>Вимірювання та оцінка якості он-лайн курсів.....</i>	20
М. Вархола	<i>Інтенсивний метод обучения иностранным языкам.....</i>	21
О. Винославська	<i>Формування у майбутніх інженерів базових компетентностей з теорії і практики особистісної й соціальної відповідальності..</i>	22
О. Власюк	<i>Формування готовності до екологічної самоосвіти у майбутніх фахівців природничих спеціальностей за допомогою тренінгу....</i>	23
Л. Гаврутенко	<i>Інформаційні технології при вивченні фахових дисциплін студентами економічного профілю.....</i>	24
Г. Гіриник	<i>Основні тенденції професійної підготовки фахівців аграрної галузі в країнах Європейського союзу.....</i>	25
О. Гомонюк	<i>Професійно-педагогічна культура викладача вищого навчального закладу.....</i>	26
О. Овишко	<i>.....</i>	26
Н. Горук	<i>Формування самоосвітньої компетентності студентів як чинник забезпечення навчання впродовж життя.....</i>	28
О. Біляковська	<i>.....</i>	28
О. Дацун	<i>Особистісний підхід в організації психолого-педагогічних експериментів.....</i>	29
Н. Демченко	<i>Професійно-трудова соціалізація як складова професійної освіти .....</i>	30
Л. Дибкова	<i>Компетентнісний підхід при розробці навчальних завдань.....</i>	31
О. Добротвор	<i>Сутність та основні поняття якості професійної підготовки... ..</i>	32
Ю. Дорошенко	<i>Мовні аспекти якості вищої професійної освіти.....</i>	33

Таким чином, активність студентів на занятті стає головною, викладач лише створює умови для ефективної навчальної роботи, здійснює попереднє проектування навчального заняття та керує його проведенням, є консультантом та помічником студентів, надає у разі необхідності допомогу та спонукає до знаходження правильної відповіді. При цьому значно збільшується інформативна ємність змісту навчальних занять.

Таким чином, проаналізовані підходи до розробки навчальних занять скеровані, насамперед, на підвищення власної активності студентів та їх мотивації до навчально-професійної діяльності. Вони дозволяють перейти від пасивного засвоєння знань студентами до їх активного застосування у модельних або реальних ситуаціях професійної діяльності, що, безумовно, підвищує якість підготовки майбутніх фахівців.

*Олена Добротвор
к. п. н., доцент, м. Київ*

Сутність та основні поняття якості професійної підготовки

Якість вищої освіти є загальною категорією, що відображає різні аспекти освітнього процесу – філософські, соціальні, педагогічні, політичні, демографічні, економічні та інші. Проблема якості професійної підготовки розглядається у зв'язку зі здатністю освіти задовольняти відповідні потреби особистості, суспільства, держави. На сьогодні актуальним завданням для всіх освітан є педагогічна інтерпретація якості освіти, розроблення механізмів діагностики такого державного замовлення. У науково-педагогічній літературі виокремлюють складові якості професійної підготовки, формуючі систему основних понять, що розкривають сутність цього явища. На думку С. Шишова та В. Кальней [Школа: моніторинг качества образования] якість освіти – це педагогічна категорія, що характеризує ступінь досягнення поставлених в освіті цілей та завдань. Якість освіти визначається сукупністю показників, що характеризують різні аспекти навчальної діяльності освітнього закладу: зміст освіти, форми і методи навчання, матеріально-технічну базу, кадровий склад, що забезпечують розвиток компетенцій молоді, що навчається. В. Ніколаєвський зазначає, що основними чинниками, що забезпечують якість освіти, є професійна підготовка викладачів, навчально-методичне забезпечення навчального процесу, наявність системи контролю й оцінювання викладання, рівня знань студентів, застосування сучасних освітніх технологій у навчальному процесі, залучення викладачів і студентів до науково-дослідної діяльності, відповідність програм навчальних дисциплін сучасним вимогам, використання матеріалів новітніх досліджень, спрямованість викладання на формування соціальних якостей сучасного фахівця, стимулювання самостійної роботи студентів, контакти з провідними зарубіжними фахівцями [Соціологічна освіта в Україні: критерії та освітні стратегії досягнення якості].

Більшість науковців зосереджуються на обґрунтуванні ідеальної моделі результату діяльності, визначаючи якість професійної підготовки за ступенем відповідності конкретного освітнього результату моделі. Т. Шамова говорить про якість як нормативний рівень (стандарт), якому повинен відповідати продукт освіти [Управление образовательными системами].

Для забезпечення стабільно високого рівня якості професійної підготовки необхідна система управління, що взаємопов'язана з цільовими орієнтирами підготовки фахівців. Проблема визначення цілей актуальна для сучасної освіти і залежить від сформованості уявлень суспільства щодо соціальних функцій представників різних професій, від тенденцій розвитку суспільства і освіти та інших факторів. Наприклад, підготовка сучасних психологів трансформується в наш час з академічної спрямованості, що передбачає викладацьку та наукову роботу, на фахово-прикладну, і більшість випускників пов'язують свою кар'єру з практичною роботою. Ключовим є процес формування та затвердження професійних стандартів, що зумовлює здатність освіти задовольнити потреби суспільства та забезпечити якість підготовки фахівця.

*Юрій Дорошенко
д. т. н., професор, м. Київ*

Мовні аспекти якості вищої професійної освіти

Сепаратистський рух на Сході України з новою силою актуалізував проблему існування української мови як державної в державі Україна загалом та в галузі освіти зокрема. Вороги України і її народу, щоб приховати свою агресивність, невігластво і національну зверхність, лицемірно політизують мовну проблему, виставляючи на передній план як головний аргумент їхнє право розмовляти мовою, якою вони хочуть, і найчастіше – російською. При цьому зневажають таке ж саме право тих, хто в Україні хоче спілкуватися українською, хамовито-демонстративно вимагаючи, "щоб їх почули" і на догоду їм розмовляли з ними, навчали молодь і вели справочинство тільки російською. І навіть вимагаючи введення в Україні двомовності, цинічно забувають, що двомовність передбачає однаково добре володіння і послугоування обома мовами з пріоритетністю української, чують тільки себе, уперто розмовляючи виключно російською й непримиренно вимагаючи того ж самого від усіх своїх співрозмовників.

Так звана "мовна проблема" є однією з найгостріших і вимагає обережного й виваженого вирішення. При цьому неприпустимі будь-які поступки за рахунок мови титульної нації держави. Адже такі поступки можуть врешті-решт призвести до зникнення самої держави "Україна". А методи і засоби вирішення цієї проблеми мають бути ненасильницькими і науково обґрунтованими за умови толерантності усіх сторін з одночасним правильним розумінням ситуації та відсутністю силового спротиву з боку національних меншин. Тому метою цієї публікації та відповідної доповіді на конференції є презентація аполітичного обґрунтування з позицій дидактики неприпустимості двомовності у галузі освіти і, насамперед, у галузі вищої професійної освіти.

Більшість із складових дидактики реалізуються за допомогою мови. А основа дидактики – зміст освіти, за яким у наукуваних мають сформуватися певні знання, уміння і навички, взагалі не існує без мови. Тобто, мова виступає головним реалізатором освіти. Постає запитання: чи може одночасно застосовуватися два різних мовних реалізатори змісту освіти? Відповідь на це питання можна дати з аналізу функцій мови у дидактичному процесі.

Серед усіх функцій мови найчастіше виділяють комунікативну, номінативну, гносеологічну, мислетьворну. Усі вони мають безпосередній стосунок до освіти, зокрема, до її змісту. Гносеологічна функція мови є провідною щодо освіти і забезпечує пізнання людиною навколишнього світу. При цьому поняття виступають основною формою знань як продукту пізнання людиною предметів і явищ, діяльності, законів природи і суспільства. Кожне поняття нерозривно пов'язане із певним словом: воно виражається ним і закріплене в ньому. Слово (термін) є своєрідним "матеріалізованим" носієм поняття. А власне процес формування понять завжди відбувається за допомогою мовних засобів. Більше того, формування понять відбувається виключно у процесі активного мислення і власної розумової діяльності учня, "мислити" означає "оперувати мовним матеріалом".

Людина мислить поняттями, позначеними певними словами, що без цих слів перестали б існувати. Поняття є продуктом мисленнєвих дій і виступає як знаряддя пізнання. Нарешті, мислетьворна функція мови реалізується в тому, що, формуючи та формулюючи думку, людина мислить мовними нормами. До того ж мова також виконує мислеоформлювальну функцію – вербально оформлює думку.

Усе сказане вище свідчить про провідну роль мови у дидактичному процесі вищої професійної освіти, де першорядною задачею виступає формування у певних фахівців відповідної фахової лексики. Лексика – це мова, одна мова. Хаотичне застосування двох мов, особливо під час лекцій, створює екстремальні умови для студентів і замість професійної лексики формує суржик. Що унеможливить чи утруднить спілкування молодого фахівця у своєму професійному колі.

Таким чином, цією публікацією створюється ситуація, коли дидактика гучніше й переконливіше за політику стверджує про неприпустимість існування в освіті двомовності,

якщо держава, всі її громадяни дійсно хочуть мати якісну й ефективну освіту у незалежній єдиній державі. Якісна освіта потребує однієї мови – української, російської, англійської... Тільки однієї! І підтвердження цього – вища освіта Росії, де немає місця ніякій мові, окрім російської.

*Юрій Дорошенко
д. т. н., професор, м. Київ,
Ольга Осипенко
аспірант, м. Київ*

Екологічна складова змісту освіти майбутніх архітекторів

Модель сучасного земного світу структурно може бути представлена триєдністю **природа+архітектура+соціум**. При цьому архітектура виступає своєрідною зв'язуючою ланкою між природою й соціумом. Людина для задоволення своїх потреб за допомогою архітектури перетворює природу, навколишнє природне середовище, створюючи штучне (архітектурне) середовище життєдіяльності людини. І головною дією особою у цьому процесі виступає архітектор, діяльність якого має творчий характер та безпосередньо пов'язана з гармонізацією архітектурного і природного навколишнього середовища. При цьому діяльність архітектора орієнтована на створення цілісного штучного матеріально-просторового середовища для комфортної життєдіяльності людини та суспільства.

У розвитку усталеного розуміння сутності екології пропонуємо екологію розглядати як науку, яка вивчає системну взаємодію, взаємозв'язки природи, архітектури, соціуму, та як інтегрально-синергетичний результат цього. Під останнім виступає екологічний стан довкілля, що описується певною сукупністю показників. А названі компоненти земного світу згідно зі сказаним утворюють систему, де екологічний стан – це нова якість такої системи, її емерджентність, невластива жодному окремому компоненту.

Виникнення й існування екології можна пов'язати з визначальною характеристичною властивістю попарної взаємодії вказаних трьох складників сучасного світу. А саме, взаємодія "архітектура-природа" характеризується природовідповідністю; взаємодія "соціум-природа" характеризується гармонійністю; взаємодія "архітектура-соціум" характеризується комфортністю. Наголосимо, що вище вказано ідеальну, бажану якість характеристичної взаємодії, оскільки дійсність, нажалі, виявляється іншою, що й проявилася в екологічній кризі.

Сучасність вносить корективи до проектування архітектурних об'єктів та формування архітектурного середовища. Насамперед, до будівель і споруд ставляться підвищені екологічні вимоги, які мають бути забезпечені ще на етапі їх архітектурного проектування. Екологічність – ключова інтегральна якість архітектурного об'єкту чи середовища, що відбиває його здатність не наносити шкоди навколишній природі та не здійснювати негативного впливу на життєдіяльність людини. Узагальнення таких екологічних вимог можна звести до поняття "екологізація архітектури" – процесу системного впровадження технологічних, інженерних, економічних, природоохоронних, організаційних тощо заходів та архітектурних рішень, спрямованих на підвищення ефективності використання природних ресурсів і умов з одночасним поліпшенням чи збереженням якості природного середовища на локальному (у межах об'єкту), регіональному (у межах території) та глобальному рівнях, що забезпечить належний рівень екологічності окремого об'єкта чи певної території (архітектурного середовища). Екологізація архітектури передбачає використання як архітектурних, так і неархітектурних методів і засобів, спрямовується на внутрішнє і зовнішнє середовища, є особливим сучасним механізмом, що дає змогу створити дієвий екологічний об'єкт, який сприятиме повному і правильному збереженню природи і здоров'я людини.

Архітектура і екологія знаходяться в органічній єдності, без "правильної" архітектури не буде належної екології, не буде "архітектури, націленої на вічність", взагалі, не буде у людства вічності. Звідси – нагальне завдання вищої архітектурної освіти – готувати

молодих архітекторів таким чином, щоб вони не тільки були кваліфікованими компетентними фахівцями, висококласними майстрами своєї справи, щоб вони не тільки досконало орієнтувалися у сучасності, а й вміли передбачати майбутнє й адекватно цьому створювали свої архітектурні проекти, організовували архітектурне середовище за законами екології.

Звідси – відповідне завдання модернізації змісту вищої архітектурної освіти на трьох рівнях: **базовому** ("Основи екології"); **професійно-орієнтованому** ("Архітектурне проектування", "Дизайн архітектурного середовища", "Архітектурна екологія"); **проектно-практичному** – під час виконання курсових проектів, дипломного проектування та практичної підготовки. Зазначене вже реалізується за участі кафедри екології.

*Людмила Доценко
к. психол. н., доцент, м. Київ*

Психолого-педагогічна практика як основна умова розвитку евристичного мислення майбутніх психологів

Курс України на інтеграцію вітчизняної освіти з європейським і світовим освітнім простором передбачає підготовку висококваліфікованих фахівців з яскраво вираженим потенціалом до творчої діяльності, професійного розвитку, а також конкурентно здатних на ринку праці. У зв'язку з цим, метою вищих навчальних закладів є формування у студентів сучасного світогляду, розвиток творчих здібностей, навичок самостійного наукового пізнання, що веде до самореалізації особистості.

Таким чином, основою професійної освіти повинна стати практична підготовка фахівця, здатного вирішувати навчально-творчі завдання.

Проаналізувавши програми практик для студентів спеціальності "Практична психологія" провідних ВНЗ України, ми сформулювали основні етапи організації і проведення практики студентів.

Перший етап - *підготовчий*. Разом з викладачем студенти обговорюють основні цілі практики і можливі бази для її проведення. Студентові дається можливість самостійно вибрати базу практики. Керівник практики розкриває перспективи її проходження, мотивує, консультує.

Другий етап - *планування*. Студенти знайомляться з нормативно-правовими актами, які регламентують діяльність практичного психолога, основними напрямками його роботи, проходять інструктаж з техніки безпеки, складають і затверджують індивідуальний календарний план проходження практики.

Третій етап - *практична робота*. Майбутні психологи збирають інформацію про досліджуваного і групу, особливості проведення психологом установи різних видів робіт (тематичні бесіди, виховні і просвітницькі заходи тощо). Самостійно проводять виховний захід і психодіагностику.

Четвертий етап - *аналіз результатів дослідження*. Практиканти переходять до обробки результатів діагностики, написання психологічної характеристики на одного досліджуваного і групу, аналізу заняття, проведеного психологом установи, а також здійснюють самоаналіз самостійно проведеного виховного заходу.

П'ятий етап - *звіт*. Передбачає оформлення щоденника практики, який вклучає аналіз проведеної роботи, план-сценарій виховного заходу, психолого-педагогічні характеристики досліджуваного і групи. Також студент-практикант готує звіт про виконання індивідуального плану роботи під час проходження практики.

Шостий етап - *завершальний*. На цьому етапі відбувається підведення підсумків і оцінка результатів проведеної роботи. Психолог бази практики складає характеристику на практиканта і висловлює свої побажання відносно впровадження інновацій в процес практичної підготовки студентів-психологів. Керівник практики оцінює роботу студентів і разом з ними здійснює аналіз ефективності проходження практики, а також розробляє пропозиції щодо її удосконалення.